Кошт паштовай перасылкі аплачана агулам.

Цана асобнага нумару 6000 м. п.

Вольны Сьцяг

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12 m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Выходзіць тры разы у тыдзень.
Падпіска на **адзін месяц** з дастаўкай да хаты **70.000** м. п.
Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца.
Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 10000 мк., сярод тэксту 9000 м. і на 4 стр. 8000 м., за радок пэтыту у 1 шпальт.

№ 20. Вільня, Нядзеля, 14-га кастрычніка 1923 г. Год I.

Рызыкоуная заява.

У адказ на інтэрпэляцыю паслоў-сацыялістаў на першым-жа засяданьні Сойму сказаў вялікую прамову старшыня польскага ўраду, Вітас.

Ня будзем уваходзіць у ацэнку гэтае прамовы: няхай кожын, чытаючы зьмест яе, сам робіць адпаведныя вывады з заяваў ураду, што палажэньне Польскага гаспадарства запраўды дужа цяжкое, і што ўрад п. Вітаса вывядзе Польшчу з гэтага палажэньня. Затрымаемся затое на адным мамэнце прэм'ерскае прамовы—на тым іменна, дзе п. Вітас закрануў пытаньне аб так-называных „нацыянальных меншасьцях“.

Асудзіўшы зварот беларускіх, украінскіх, літоўскіх, жыдоўскіх і нямецкіх загранічных дзеячоў да Лігі Нацыяў з жалабай на ўціск у Польшчы пералічаных пяцёх нацыянальнасьцяў, п. Вітас меў адвагу ў тэй-жа самай соймавай залі, у якой паслы „меншасьцяў“ абвяшчалі з трыбуны нялічаныя факты сыстэматычнага, пляновага ўціскаНьня прадстаўнікамі ўлады гэтых-жа „меншасьцяў“, сказаць даслоўна гэтак:

„Нацыянальныя меншасьці ў Польшчы, якія *карыстаюцца поўнай свабодай канстытуцыйных правоў і апекай ураду*, выступілі заграніцай з абвінавачаньнямі, каб выставіць Польшчу ў благім асьвятленьні. Пры гэтым *яны забываюцца, што ня маюць дзеля гэтага повадаў, бо ўрад паступае з імі згодна з загадамі Канстытуцыі*, і што істнуе вялікая розьніца паміж адносінамі ў сумежных гаспадарствах да палякоў, якія там зьяўляюцца меншасьцяй, і адносінамі да нацыянальных меншасьцяў у Польшчы“.

Што гэта: *кепскі жарт, ці насьмешка* над „меншасьцямі“ і над даўно ўжо перастаўшай быць наіўнай Эўропай?!

Канстытуцыя Польшчы загадывае, каб пачаткавую навуку дзеці „меншасьцяў“ мелі ў роднай мове.—Дзе-ж такія школы для беларускіх дзяцей?!

Канстытуцыя загадывае, каб урад дапамагаў сярэднім школам „меншасьцяў“. — Дзе і якая беларуская гімназія атрымлівае хоцьбы адну польскую марку ад польскага ўраду?!

Канстытуцыя загадывае, каб усе грамадзяне Польшчы карысталіся роўнымі правамі, бяз розьніцы нацыянальнасьці і веры. — Дзе п. Вітас можа паказаць хоць аднаго беларуса на адказным становішчы ў адміністрацыі?!

Дзе зямля для беларускай вясковай беднаты?!

Дзе помач дзеля адбудовы для беларускіх бежанцаў, што, вярнуўшыся ў Бацькаўшчыну, дагэтуль крыюцца ў зямлянках?!

Дзе выбарныя самаўрады ў Заходняй Беларусі?!

Дзе гэтая роўнасьць перад законам?!...

„Урад апякуецца меншасьцямі“, — кажа п. Вітас.

Так, беларускай інтэлігенцыяй, беларускімі грамадзкімі дзеячамі „апякуецца“... паліцыя—ў тым значэньні, як яшчэ нядаўна зусім адкрыта дамагаўся таго адзін з органаў урадовае большасьці, „Gazeta Poranna“.... Аб апецы-ж над беларускімі народнымі масамі і гаварыць ня будзем: аб ёй „намацальна“ ведае кожын беларускі селянін і работнік, кожын беларускі народны вучыцель, галадаючы без заробку, бо беларускіх школ няма....

Адно толькі з прамовы п. Вітаса аб „меншасьцях“ можам падцьвярдзіць, як *бясспрэчную праўду*: гэта—яго словы аб розьніцы паміж адносінамі Польшчы да яе „меншасьцяў“ і адносінамі суседзяў да польскае меншасьці ў іх. Запраўды, розьніца тут вялізарная. І мы глыбока перакананы, што, калі-б да беларусаў Польшча адносілася *хацябы так*, як да польскага насяленьня адносяцца Латвія, Літва, Нямеччына, або Радавыя Рэспублікі, дык ні ў каго з загранічных беларусоў не паднялася-бы рука пісаць жалабы на Польшчу ў Лігу Нацыяў... І ня прыйшлося-бы цяпер п. Вітасу жаліцца на тыя „труднасьці“, якія вынікаюць для Польшчы ў Лізе Нацыяў з прычыны розьніц у „тлумачэньні трактатаў аб меншасьцях“, прыкладам, адносна да „атрымліваньня польскага абыватэльства з моцы самога права“....

Прэм'ер закончыў сваю прамову заявай, што ён „ня мае нічога проці таго“, што часьць прэсы выступае з вострай крытыкай сучаснага ўраду, — абы толькі ад гэтага не рабілася шкода гаспадарству. І мы, даючы тут крытыку прамовы п. Вітоса, зусім ня зьбіраемся нанасіць удары Польскай дзяржаве: наадварот, мы думаем, што зрабілі-б ёй услугу, калі-б п. Вітас, прачытаўшы гэтыя радкі, устрымліваўся-бы ў будучыне ад *рызыкоўных заяваў*, падобных да вышэй прыведзенай, якой *кожным сваім крокам і кожным сваім словам пярэчыць польская ўрадовая палітыка і—эндэцкая прэса!*

Лаўрыновіч.

Прэзыдэнт Польскае Рэспублікі у Вільні.

Сягоньня, 14-га кастрычніка, Прэзыдэнт Польскае Рэспублікі, п. Вайцехоўскі, прыяжджае ў Вільню, сталіцу Заходняе Беларусі.

У сувязі з гэтым нам успамінаецца адно выступленьне п. Прэзыдэнта ў сталіцы адыйшоўшае да Польшчы часткі Горнага Шлёнску, Катавіцах, дзе 17-га чэрвеня г. г. адбывалася сьвяткаваньне першых угодкаў далучэньня гэтае краіны да Польскае Рэспублікі.

На сьвяткаваньні п. Прэзыдэнт Вайцехоўскі сказаў пекную прамову.

У гэтай сваей прамове ў сталіцы „Заходніх Крэсаў“ Польскае Рэспублікі пан Прэзыдэнт тады сказаў, што ён павінен прымусіць усіх, каб зразумелі, што ў Шлёнску *перамог* ніхто іншы, як іменна *працоўны народ*, які астаўся верным сваей Бацькаўшчыне (Польшчы), *трымаючыся сваей веры і мовы, і сваей воляй* прымусіў дзяржавы Заходу прызнаць бязумоўна сваёй Бацькаўшчыне (Польшчы) тую тэрыторыю, ня якой мы цяпер стаім...

Пан Прэзыдэнт гаварыў, што польскі народ „мае сваю нацыянальную амбіцыю, зьверненую як на ўсход, так і на заход“.

Высокі прамоўца заклікаў каранных мясцовых жыхароў Шлёнску бараніць гэтую сваю веру, мову, волю і нацыянальную амбіцыю і даць належны адпор тэй „нацыі“ якая акружыла нас (палякаў) з заходу, якая глыбака ўгрызлася ў нашыя (польскія) землі і сілаю гвалтаў і моцай „podstępnej kultury“ адарвала нашыя (польскія) землі ад нашае Бацькаўшчыны (Польшчы).

„Наш Сьцяг“ тады пісаў:

„Мы, беларусы, прагавіта ў захапленьні ловячы тут кожнае мэтнае палкае слова высокага аўтора, можам пажадаць толькі аднаго: каб усе гэтыя пекныя мысьлі, палкія словы аб правох нацыянальнасьцяў на сваей тэрыторыі, хоць-бы 700 гадоў належачай да другой нацыянальнай дзяржавы, змагацца за сваю веру, мову і незалежнасьць роднай зямлі—проці варожай і „podstępnej“ культуры ўсімі срэдствамі, ня страцілі ні сваей сьвежасьці, ні сваей сілы, калі перанясьці іх... на некалькі градусаў усходняе даўжыні... з Катавіц хоць-бы ў Горадзеншчыну або ў Віленшчыну, ні свае праўдзівасьці пры застасаваньні іх да беларускага народу“...

Бо ня можна шляхэтнаму чалавеку адмаўляць і беларускаму народу на яго роднай зямлі гэткіх самых правоў на волю, веру, мову і—нацыянальную амбіцыю.

„Наш Сьцяг“ тады пісаў, што беларускі народ быў-бы шчасьлівы, калі-б пан Войцехоўскі, якога беларусы праз сваіх паслоў разам з усімі паслямі і сэнатарамі польскае дэмакратыі і нацыянальных меншасьцяў—супраць галасоў вялікшае паловы кіруючае цяпер Польшчай „большасьці“ ў Сойме — выбіраў і выбраў за Прэзыдэнта Рэспублікі,—калі-б гэты самы пан Войцехоўскі, будучы некалі ў Вільні, паўтарыў—mutato mutando (зьмяніўшы, што трэба)—сваю пекную катавіцкую прамову і ў сталіцы „Усходніх Крэсаў“ Польскае Рэспублікі, дзе беларускі народ, адвечны гаспадар гэтае зямлі, іграе такую-ж самую ролю, якую народ польскі іграў і іграе на Шлёнску...

„Вольны Сьцяг“ можа толькі горача далучыцца да таго справядлівага пажаданьня, якое тады—тры месяцы таму назад—высказаў яго папярэднік, „Наш Сьцяг“.

Забастоука на тартаку Жардэлі.

Мы свaечасна паведамлялі аб гераічнай барацьбе работнікаў тартаку Жардэлі з вызыскам адміністрацыі. Прыводзім падробнасьці гэтай барацьбы, згодна з заметкай у № 276 „Robotnika“:

„12 верасьня распачалася забастоўка на тартаку Жардэлі, Валожынскага пав., Вішнеўскай гміны, уласнасьці п. Цырынскага. Работнікі ў ліку 150 чал. выставілі дамаганьні: прызнаньне Саюзу, як Вішнеўскага аддзелу з цэнтрам у Вільні і ўрэгуляваньня ставак, паводле віленскага цэньніка. Калі адміністрацыя тартаку ня згодзілася на падпісаньне ўмовы, а наадварот, **не даючы прыбаўкі, каб запужаць работнікаў, паменшыла іх дасюлешнія з работкі**, распачалася забастоўка. Саюз работнікаў пастанавіў выслаць да Вільні свайго старшыню для выясненьня сітуацыі—але **яго арыштавалі**.

Адміністрацыя тартаку выклікала з Вішнева паліцыю з камэндантам пастарунку на чале. Паліцыя перш вела сябе досыць прызваіта, але пасьля, вярнуўшыся, як здаецца п'янымі, пачала ад імя адміністрацыі заклі-

кацць да спыненьня забастоўкі. Работнікі не паслухалі. Камэндант пачаў самавольна распраўляцца з работнікамі. **Ноччу хадзіў па памешканьнях, рабіў вобыск і прыкладам будзіў работнікаў, пагражаючы, што ўсіх заарыштуе, калі не распачнуць працы.** Работнікі не паддаваліся на такія пагрозы.

Дзеля гэтага—камэндант пастарунку выдаў сабраўшымся работнікам загад—„у імя закону ўстаць“—а паліцыі „ładuj broń“, (паліцыя пачала набіваць стрэльбы), сам-жа пачаў цэліцца з карабіна. Паўстаў неапісаны гвалт. Работнікі стаялі, як мёртвыя, жонкі выбегалі з баракаў, у якіх жылі, з дзяцьмі на руках на ратунак сваіх мужоў. На разе—на гэтым скончылася. Камэндант яшчэ ўжыў сікаўкі, каб абліць работнікаў вадою.

Праз некулькі дзён прывялі яшчэ з Валожына, які знаходзіцца ад тартаку за 18 кілёмэтраў больш паліцыі: 18 конных і 2 фуры пешых з камэндантам, які заявіў, работнікам што прыехаў да іх, каб зьліквідаваць забастоўку. Адміністрацыя тартаку запрасіла камэнданта да сябе на нараду, а калі заклік загадчыка, каб работнікі распачалі працу, ня даў вынікаў, камэндант пачаў тэрорызаваць работнікаў, заяўляючы ім: „гэта — банда“, **„ня буду камэндантам, калі не пастраляю вас, як сабак“** і г. д.

Работнікі, чуючы гэткую заяву камэнданта, напісалі ў гэтай справе пісьмо да Вільні, пад якім падпісалася 90 асобаў, і паслалі двух работнікаў з пісьмом на почту. Аб гэтым далі знаць камэнданту і ён **даў загад коннай паліцыі дагнаць работнікаў**, але пасланцы, каб зьбіць з дарогі, ішлі густым лесам і пісьмо дайшло па адрэсу, а работнікі прачыталі копію пісьма на агульным сходзе бастуючых работнікаў. **Пасьля сходу арыштавалі двух работнікаў: таго, хто пісаў пісьмо і таго, хто прачытаў на сабраньні.** Вечарам распачаліся далейшыя арышты. **Арыштавалі ўрад саюзу; работнікі выбралі другі—і той арыштавалі. Мясцовыя сяляне ў першым тыдні дастаўлялі забаставаўшым работнікам харчы, але паліцыя арыштавала і тых работнікаў, якія хадзілі па вёсцы і зьбіралі прадукты. Усяго арыштавана 15 асобаў. Работнікаў выкінулі з баракаў і яны ўжо 3 тыдні жывуць у лесе, у расейскіх акопах, большасьць іх з сем'ямі, маюць па 3—5 малых дзетак.** Гэтыя людзі бастуюць у голадзе, кормяцца грыбамі, сярод дзяцей зьявіліся хваробы, але забастоўкі не ўдалося зламаць.

Адміністрацыя тартаку пастаянна вызысківала работнікаў самым нялюдзкім спосабам. І цяпер, калі прыехалі інспэктар працы і дэлегат Акружнай Камісіі Прафэсыянальных Саюзаў з Вільні, адміністрацыя затрудняе паразуменьне і не зьяўляецца на перагаворы, хоць ведае, што справа йдзе аб ліквідацыі забастоўкі“.

Па апошнім весткам забастоўка скончылася, работнікі дабіліся задаваленьня сваіх дамаганьняў.

Палітычныя падзеі.

ПОЛЬШЧА.

Вярнуўшыся з заграгічнай паездкі мін. Кухарскі заявіў на канфэрэнцыі прадстаўнікам прэсы, што таварыш яго захадаў аб заграгічнай пазычцы сэн. Гамэрлінг усю падарожу адбыў на ўласны кошт.

Цяпер „Kurjer Polski“ паведамляе, што сэн. Гамэрлінг атрымаў з дзяржаўнага скарбу 1.000 фунтаў штэрлінгаў, як зварот коштаў; на польскія маркі гэта выходзіць толькі... 4 мільярды марак.

Карэспандэнт „Kur. Polsk.“ паведамляе, што выявілася, што для войска, якое разьмешчана ў Непаломніцах пад Кракавам дастаўлялася мяса, у якім знаходзіліся кускі чалавечага мяса. Дактары сьцьвердзілі, што сапраўды кускі чалавечага цела знаходзіліся ў валовым мясе, дастаўляным для войска. Сьледства прыймае сэнсацыйныя разьмеры.

Варшаўскі акружны суд разглядаў справу рэдактара „Kultury Robotniczej“ Яна Гэмпля, які зьмясьціў у адным з нумароў гэтага журналу „Адкрыты ліст да інтэлігенцыі“. Суд прызнаў Я. Гэмпля вінаватым з арт. 129 ч. 6 за падбурэньне работнікаў проці інтэлігенцыі і прысудзіў на 8 месяцы вастрогу, але з прычыны амнэстыі кара спынена.

Ня гледзячы на завярэньні аб ашчаднасьцях, урад прызнаў арганізацыі „Rozwój“ тры мільярды марак крэдыту, нібы-то на закупку збожжа. „Rozwój“, як можа памятаюць нашыя чытачы, ёсьць гняздо эндэцкай рэакцыйнай, чарнасоценнай агітацыі.

Згодна з інфармацыямі „Robotnika“ у часе выбараў сяброў да Рады Лігі Нацыяў за Польшчу аддалі галасы: Італія, Пэрсыя, Кітай, Латвія, Эстонія, 9 паўднёва-амэрыканскіх рэспублік, Лібэрыя, Польшча і Ірляндыя,

З вялікіх дзяржаў за Польшчу галасавала толькі Італія за тое, што п. Скірмунт падтрымаў яе ў часе канфлікту з Грэцыяй. *Нават Францыя не галасавала за Польшчу.* Таксама не галасавалі за Польшчу дзяржавы малай Антанты, нават Румынія, якая зьвязана саюзам з Польшчай.

На паседжаньні дзяржаўна-чыгуначнай рады пастаноўлена павялічыць чыгуначны тарыф, як таварны, так і пасажырскі на 100 прац. з 1-га лістапада.

Дэманстрацыйная забастоўка на Горным Шлёнску ня спынілася, а замянілася на эканамічную забастоўку. Да забаставаўшых работнікаў у капальнях далучыліся чугуншчыкі і паштавікі. Цягнікі на ўсім абшары Горнага Шлёнску спынілі рух. Забастоўка распачалася галоўным чынам з прычыны адсутнасьці прадуктаў.

НЯМЕЧЧЫНА.

У парлямэнце мелася адбыцца галасаваньне над устаўай аб паўнамоцтвах для ўраду. Камуністычны пасол Фроліш востра нападаў на ўрад Штрэзэмана, лічучы, што ў сучасны мамэнт у Нямеччыне паміма афіцыяльнага ураду Штрэзэмана істнуе фактычны ўрад Штынэса. Пасол Ледэбур (радыкальны сацыяліст) дамагаўся, каб канцлер зьявіўся ў парлямэнце і даў выясьненьні. Штрэзэман заявіў маршалку парлямэнту, што ўпаважнены прэзыдэнтам распусьціць парлямэнт. Палажэньне лічаць крытычным. Перад галасаваньнем нацыяналісты, камуністы, народнікі і група Ледэбура пакінулі паседжаньне. За адсутнасьцю кворума галасаваньне адложана на суботу.

Прускі сойм прыняў вотум даверыя для прускага ўраду проціў галасоў нацыяналістаў і камуністаў. Урад дамагаецца надзвычайных паўнамоцтваў.

На вуліцах Бэрліну зьявіліся нязьлічаныя адозвы камуністаў, заклікаючыя да ўвядзеньня дыктатуры пралетарыяту. У адозвах працістаўляецца дабрабыт Масквы і Петраграду нэндзы Бэрліна, выклікаңай буржуазным урадам.

Міністар абароны зноў забараніў выдаваць і прадаваць камуністычную газэту „Rote Fahne“, дзеля таго, што газэта заклікала да генаральнай забастоўкі.

Утварыўся новы саксонскі габінэт міністраў. Камуністы атрымалі два портфэлі: фінансаў і публічнай гаспадаркі. Новы ўрад выдаў загад, які забараняе прамыслоўцам звальняць работнікаў.

Перагаворы па пытаньню аб утварэньні ў Тюрынгене сацыялістычна-камуністычнага ўраду закончыліся памысна. Камуністы ўвойдуць у склад ураду, згодна з аднагалоснай пастановай партыйнага камуністычнага зьезду ў Вэймары, на якім было 400 дэлегатаў.

„Vorwärts“ цьвердзіць, што ў красавіку і траўні 1922 г. работнікі паасобных краін, каб маглі купіць 4 фун. хлеба, 7 фун. мукі, 1 фунт масла, 1 літр малака і 6 яец павінны былі працаваць: у Англіі 3 гадзіны, у Францыі 5 з паловаю гадз., у Бельгіі 6 гадз., у Злучаных Штатах 1 гадз. а ў Нямеччыне $7^1/_4$ гадз. Цяпер нямецкі работнік, каб закупіць тое самае мусіць працаваць: муляр 44 гадз., манцёр 38,3 гадз., наборшчык 48 з паловаю гадз. На падставе гэтых цыфраў „Vorwärts“ даводзіць, што іменна вялізарная пропасьць, якая істнуе паміж фактычнымі заработкамі, і неадкладнымі патрэбамі жыцьця, зьяўляецца прычынай гаспадарчага крызісу ў Нямеччыне. Дзеля гэтага цьверджаньне вялікай прамысловасьці, якая для павялічэньня вытварчасьці, дамагаецца павялічэньня рабочага дня і нават зьмяншэньня заработнай платы, зусім безпадстаўныя. Работніцкае пытаньне абастраецца ў Нямеччыне з кожным днём. У адным толькі Бэрліне ёсьць 130.000 безработных. Безрабоцьце адносна да прадвоенных часаў павялічылася на 25 проц.

ФРАНЦЫЯ.

Урад Нямеччыны даручыў сваім прадстаўнікам у Парыжы і Брусэлі запытаць францускі і бэльгійскі ўрады ці згаджаюцца яны распачаць з нямецкім урадам перагаворы аб распачацьці працы ў Руры. Пасол нямецкі ў Парыжы пабываў з гэтай мэтай у Пуанкарэ. У зьвязку з гэтым у міністэрстве заграгічных спраў адбылася нарада і, як паведамляюць францускія газэты, Пуанкарэ адказаў, што з прычыны беспасрэдных перагавораў акупацыйных уладаў з нямецкімі прамыслоўцамі няма сэнсу вясьці перагаворы з нямецкім урадам, і што нямецкі ўрад, калі мае якія небудзь прапазіцыі, павінен скіраваць іх да камісіі адшкадаваньняў.

РУМЫНІЯ.

У Букарэшце, сталіцы Румыніі, выкрыты фашыстаўскі загавор. Загаворшчыкі мелі замер забіць некаторых міністраў і палітычных дзеячоў Румыніі.

АНГЛІЯ.

Англія моцна занепакоена справай безрабоцьця. Магчыма, што з прычыны недахвату рынкаў збыту лік безработных павялічыцца з 1.200.000 да 2.000.000. Аб паважнасьці сітуацыі сьведчыць сэнсацыйная заяведзь міністра працы, які ў сваёй прамове адзначыў, што ўрад прымушаны будзе павялічыць на 100.000.000 друкаваньне банкнотаў.

Адбываецца канфэрэнцыя прадстаўнікоў усіх ангельскіх колёніяў. Колёніі дамагаюцца поўнага раўнапраўя ўва ўсіх справах нароўні з мэтраполіяй.

З Польскага Сойму.

Старшыня Рады Міністраў п. Вітас на паседжаньні Сойму 9 кастрычніка сказаў прамову, у якой ахарактарызаваў сучаснае палажэньне Польшчы і пляны ўраду.

Галоўнаю перашкодаю для папраўленьня цяжкага палажэньня ў Польшчы—заявіў Вітас—зьяўляецца агульная міжнародная сітуацыя. Дрэнна ня толькі ў Польшчы, а і ў іншых дзяржавах, што зьяўляецца вынікам паваеннага разстройства. Забастовачныя рухі яшчэ павялічываюць няпэўнасьць палажэньня. Поль-

Я. Пачопка.

Зімаваньне пчол.

Жыцьцё пчол зімою. Пчолы, як ведама, на зіму ня ўміраюць так, як мухі, восвы, камары альбо іншыя кузуркі, а застаюцца жыць праз зіму. Праўда, жыцьцё пчол зімою не такое гучнае і не такое рухавае і вясёлае, як улетку. Як толькі пацісьне на дварэ сьцюжа, мароз, пчолы зьбіраюцца ў вульлі ў адну кучу, ці, як інакш кажуць, у адзін клубок. На чарачках поўных мёду пчолы ніколі ня зімуюць. Каля самага клубка пчол заўсёды ёсьць чарачкі с распячатаваным мёдам. Як толькі пчолы спажывуць з гэтых чарачак мёд, яны распячатваюць новыя. Гэткім парадкам клубок пчол пасоўваецца павольна ў гнязьдзе ўверх ці ў шыр рамак. Так напрыклад, у вульлях, якія маюць нізкія шырокія рамкі (вульлі сыстэмы Дадана-Блата, Лангспуюта і інш.) клубок пчол пасоўваецца ад лёткі ўздоўж рамак, а пасьля пераходзе на суседнія рамкі і пасоўваецца ўздоўж, а пасьля папярок гнязда. У вульлі з вузкімі ды высокімі рамкамі, як напрыклад, вульлі сыстэмы Лявіцкага, Даліноўскага, Лапанс і інш., клубок пчол спярша пасоўваецца ўверх рамак, а тады ўпоперак, у зад гнязда. Вось гэта, складаючы ў восень гняздо на зіму, пасьля адабраньня лішняга мёду, трэба мець заўсёды на ўвазе. У вульлях Лявіцкага і падобных на яго, мёд павінен быць з аднаго боку гнязда і пры тым не перад лёткай, а ззаду гнязда ў бок дзьверцаў. У вульлях сыстэмы Дадана і іншых, маючых нізкія ды шырокія рамкі, мёд павінен быць па абодвых баках гнязда.

Патрэбныя варункі для добрага зімаваньня пчол. Каб пчолы выйшлі на вясну спраўнымі, крэпкімі, патрэбны вось якія варункі: 1)—пчолы павінны мець досыць мёду. Для вялікай сям'і патрэба пакідаць ад 30—да 35 фунтаў мёду, а то калі сям'я надта крэпкая, то і цэлы пуд. Слабейшым сем'ям можа хопіць фунтаў 20—25 і нават менш. Лепей даць болей, чым замала. 2)—Сям'я пчол павінна быць досыць вялікая, каб магла зрабіць клубок значнай вялічыні: чым клубок будзе большы, тым пчолам будзе цяплей. Калі пчолы ў вульлі ня змогуць пакрыць сабой тры—чатыры рамкі, дык іх трэба далучыць да крапчэйшых, альбо злучыць 2—3 слабых сям'і пчол у адну. 3)—Запас мёду ў гнязьдзе павінен быць разложаны так, каб пчолам было зручна ім карыстацца. 4)—Апрача мёду ў гнязьдзе пчолы павінны мець досыць пустой вузы каля мёду, каб было на чым сядзець клубку пчол. 5)—Пчолам не павінна быць недахватку сьвежага паветра. 6)—Чыстае паветра павінна ўваходзіць у вулей толькі з аднаго боку, каб ня было скразьніку. 7)—Пчолы павінны быць захаваны ад ад вялікага ветру і марозу. 8)—Для пчол павінен быць поўны спакой, каб іх ніхто нічым ня трывожыў.

Зімаваньне пчол на дварэ. Пчолы могуць зімаваць у вульлях альбо на дварэ, на тым самым мейсцы дзе яны зімавалі ў летку, альбо на зіму вульлі з пчоламі пераносяць ў асобныя будыніны, скляпы ці ў які кольвек пусты гаспадарскі будынак. Зімаваньне пчол у асобных будынках лепей тым, што пчолы патрабуюць менш мёду і ня так часта гінуць ад сьцюжы і голаду, чым зімуючы на дварэ. Але тым часам, зімаваньне пчол на дварэ у нас пашырана йшчэ найбольш дзеля гэтага мы мусім на ім застанавіцца.

Як толькі пачнуцца марозы, вульлі, якія пакінуты зімаваць на месцы, трэба агледзець. Калі сьцены ў вульлях тонкія, дык трэба іх укрыць саломай, сенам, а йшчэ лепей за ўсё аблажыць саламянымі матамі. Вульлі, якія маюць тоўстыя падвойныя сьцены вяршкоў 3—4 таўшчыні можна не абкрываць і нічым не абвязываць. Усе шчыліны і дзіркі трэба замазаць глінай, альбо заканапаціць пакулям. Не пашкодзе калі вульлі зьвязьці ў адно мейсца, куды-небудзь у зацішак ад ветру, і паміж вульляў аблажыць саломай, уважаючы каб толькі не заторкнуць лёткі.

У вульлях з адлеглымі рамкамі (якія вер-

ніча знаходзіцца ў вострай фазе ліквідацыі спробаў і спосабаў упраўленьня дзяржавай. Палажэньне Польшчы дужа цяжкае, але не безнадзейнае і можа быць папраўлена супольнаю трывалаю і ахвярнаю працаю. Але, на жаль, гэтага няма; грамадзянства ўхіляецца ад нясеньня патрэбных цяжараў і дзяржава прымушана жыць у крэдыт; шмат хто лічыць дзяржаву за падатны грунт для эксплёатацыі, для ўласных карысьцяў, што фатальна адбіваецца на беднай люднасьці. За апошнія часы моцна ўзрасла партыйная барацьба і ненавісьць, што прычыняе ўраду шмат труднасьцяў у яго працы, а часта выклікае няўдачу, асабліва ў вобласьці фінансавай і гаспадарчай.

Далей п. Вітас вінаваціць нацыянальныя меншасьці за вядомае выступленьне ў Жэнэве з скаргамі перад Лігай Нацыяў. Нацыянальныя меншасьці ў Польшчы—кажа п. Вітас — *якія карыстаюцца поўнаю свабодаю канстытуцыйных правоў і апекай ураду* (сьмех на лаўках меншасьцяў), выступілі з абвінавачаньнямі за граніцай, жадаючы прадставіць Польшчу ў некарысным сьвятле, забываючы пры гэтым, што яны маюць да гэтага повадаў, бо польскі ўрад паступае згодна з канстытуцыяй, а так сама істнуе вялікая розьніца паміж адносінамі ў суседніх дзяржавах да палякаў і адносінамі да нацыянальных меншасьцяў у Польшчы.

Далей пан Вітас высьвятляе міжнародныя адносіны Польшчы і апошнія „ўдачы" польскай загранічнай палітыкі.

Сьцьвердзіўшы катастрафальнае палажэньне польскіх фінансаў, п. старшыня заверыў, што ўрад будзе імкнуцца да паляпшэньня фінансаў шляхам спыненьня друкаваньня папяровых марак, ураўнаваженьнем буджэту, павялічэньнем падаткаў і ашчаднасьцю, аб чым падрабязна будзе гаварыць у сваей прамове міністар фінансаў.

Дрэннае становішча фінансаў і спэкуляцыя выклікалі дарагоўлю, з чым урад так-сама будзе змагацца. Урад ня можа задаволіць усіх дамаганьняў гаспадарсьцьвенных служачых, бо на гэта патрэбна каля шасьці трыльёнаў марак і папераджае, што калі-б урадоўцы распачалі забастоўку, дык спаткаюцца з безадносным становішчам ураду.

У вобласьці рэформы адміністрацыі п. Вітас абяцае зьменшыць лік урадоўцаў, аб'яднаньне дзейнасьці адміністрацыйных органоў I і II інстанцыяў, падпарадкаваньне паліцыі адміністрацыйным уладам, сітуацыя на крэсах вымагае павялічэньня выдаткаў на ўсіленьне паліцыі і адміністрацыі. (Галасы: Вось гэта ашчаднасьці. Праграма ўраду: мала школаў, а шмат паліцыі. 15 паліцыянтаў пільнуюць пана старшыню міністраў).

Паміма няўстанных спробаў „akcji wywrotowej", часта падтрымліваемай з-за граніцы, удалося утрымаць агульны парадак, а спробы забурэньняў і замахаў задушыць.

У вобласьці зямельнай рэформы ўрад апрацаваў і прадставіў Сойму ўставу аб асадніцтве і парцэляцыі. Пералічыўшы яшчэ кучу законапраектаў, якія апрацованы ці йшчэ будуць апрацаваны, п. Вітас скардзіцца на апазіцыю за яе вострыя выступленьні, як на соймавым грунце так і ў прэсе. Гэтая работа апазіцыі прынясла, па думцы п. Вітаса, шмат шкоды дзяржаве ў загранічнай і ўнутранай палітыцы, а асабліва на крэсах.

У канцы сваей прамовы п. Вітас зазначае, што для прадуктыўнай працы ўрад павінен атрымаць даверые сойму, ў праціўным выдадку падацца ў адстаўку.

Экспозэ п. Вітаса выклікала дрэннае ўражаньне не толькі сярод апазіцыйных клюбаў, але і сярод урадовых партыяў. Сярод хадэкаў магчымы раскол; энпээры так сама нездаволены. Шмат хто з паслоў урадовых партыяў бяруць адпускі і выяжджаюць, каб не выявіць свайго запраўднага вобліку ў часе галасаваньня даверыя ўраду. Магчыма, што габінэт Вітаса гэтага даверыя не атрымае, бо яго не заслужыў.

---

11 кастрычніка міністар фінансаў сказаў прамову аб фінансавым палажэньні Польшчы. Сьцьвердзіўшы, што гэтае палажэньне дужа дрэннае п. Кухарскі акрэсьліў фінсавую праграму ўраду, якая будзе імкнуцца да грунтоўнай перабудовы усей адміністрацыі, раўнавагі буджэту, а дэфіцыт будзе пакрыты шляхам крэдытных апэрацыяў, выключаючы друкаваньне папяровых марак. Пазычка мае закончыць першы пэрыяд „аздараўленьня", далей будзе утвораны прыватны эмісыйны банк, каб выпусьціць новыя грошы замест утраціўшай цану маркі польскай.

Дыскусыя над экспозэ мін. Вітаса і Кухарскага адбудзецца на чарговым паседжаньні.

Далей соймам прыняты сьпешня прапазыцыі ў справе катастрофы на капальні „Reden".

Сьпешныя прапазыцыі ў справе ўстрыманьня выбараў да Касаў Хворых і ў справе рэпрэсыяў проціў прадстаўнікоў профэсыянальных арганізацыяў дзяржаўных служачых адкінуты галасамі хьены і пяста.

З газэт.

Польская прэса аб прамове п. Вітаса.

Пачнем з найвялікшага эндэцкага органу—„Gaz. Warsz.".

У перадавіцы ў нумэры з 10.X., як і выпадае органу ўрадовае большасьці, „Gazeta Warsz." адзываецца аб выступленьні прэм'ера з вялікай пахвалай. Але, калі пачнем шукаць, за што-ж канкрэтна газэта хваліць п. Вітаса, дык знойдзем толькі адзін аргумэнт:

> Кажучы аб скарбовых справах, п. прэм'ер Вітас абвесьціў:
>
> „У вызначаным Канстытуцыяй тэрміне ўрад падасьць Сойму першы раз буджэт, у якім выявяцца ўсе ўрадовыя імкненьні".
>
> Гэтая запаведзь..... зьяўляецца галоўнай падставай учарашняга exposé,

Газэта жаліцца, што левая прэса прапускае міма вушэй запаведзь аб падачы Сойму—ужо не Устаноўчаму, а *нармальнаму*,—у *нармальным* часе буджэту. Але-ж нейкі ўрад павінен быў быць тут першым, і тое, што гэта выпала п. Вітасу, ні ў якім прыпадку ня можа лічыцца нейкай нязвычайнай заслугай прэм'ера!

А вось „свае"—аднапартыйнікі п. Вітаса, „пястоўцы",—дык і гэтулькі ласкі да яго ня маюць. Як піша „Kur. Pol.", віцэ-старшыня пасольскага клюбу „пястоўцаў", пасол Брыль, сказаў аб мове п. Вітаса:

> „Партыйная дысцыпліна вымагае ад кожнага сябры партыі, каб гаварыў добра аб выступленьнях свайго старшыні, хоць-бы яны былі..., ну, да прыкладу, лішне доўгія.....

Пэпэасаўскі „Robotnik" адазваўся дужа рэзка:

> „П. Вітас пад апекай гувэрнанткі-Хіены апусьціўся на найніжэйшую палітычную ступеню, на якую наагул можна скаціцца; ён абярнуўся ў канцэлярыйны грамафон Хіены. Мы мелі прост уражэньне, што гэная прамова—гэта нейкая вясмачная карыкатура".

„Kur. Poranny", хоць і належыць да апазыцыі, знайшоў адзін сьвятлейшы мамэнт у выступленьні п. Вітаса. Газэта піша:

> Немцы банкрутуюць з прычыны фінансаваньня пасыўнага праціўленьня над Рурай; мы банкрутуем дзякуючы фінансаваньню пасыўнага праціўленьня клясаў уласьнікаў патрэбам гаспадарства.
>
> На карысьць старшыні Вітаса трэба залічыць тое, што вельмі лёганька, вельмі няпрыкметна, але-ткі адважыўся ўспамянуць аб гэтым у ўводным сказе.

У канцы прамовы, гаворачы аб прэсе і крытыцы апазіцыі, п. Вітас даслоўна сказаў:

> „Гэтак сама шкоднай і даволі незразумелай трэба прызнаць барацьбу, якую некаторыя партыі распачалі проці Сойму, абніжаючы яго навагу і дамагаючыся роспуску його".

Здаецца, гэтыя словы адносіліся да тых правых груп, аб якіх ішлі чуткі, што маняцца чуць-не караля даць Польшчы.... Але эндэкі не прызнаюцца да таго, што гэтыя словы кінуты ў іх бок. „Gaz. Warsz." проста кажа, што такое тлумачэньне „Robotnika" — фальшывае.

Больш цікавыя, чым заявы газэт, будуць выступленьні соймавых клюбаў у дыскусіі аб exposé п. Вітаса.

Голас украінцаў.

Украінскае „Наше Життя" так характарызуе сучасную парлямэнцкую сітуацыю:

> „Сойм зноў зьбіраецца ў абліччы трох сілаў:—хьена-пястоўская, шавіністычная і рэакцыйная правіца, нацыяналістычная польская лявіца ад народнай работніцкай партыі да пэпэсаўцаў і нацыянальныя меншасьці. Польская правіца за прошлую сэсію скрысталізавалася, утварыўшы хьена-пястоўскі блёк, які абняў уладу.
>
> Пры пануючым нацыянальным успасабленьні польскай соймавай лявіцы супольная з нацыянальнымі меншасьцямі акцыя проціў хьена-пястоўскага абозу утрудняецца. Апрача таго, пры ўсей галасьлівасьці польскай соймавай лявіцы не хапае рашучасьці да апазіцыйнага чыну і яны няпэўны сваіх сілаў да абняцьця ўлады. Ня менш і сярод іх упярэджаньня да нацыянальных меншасьцяў. Дзеля гэтага, калі хьена-пястоўцы зусім не лічацца з клюбамі нацыянальных меншасьцяў, дык пэпэсы з нацыянальных мэтаў імкнуцца да аслабленьня ўплывовай сілы клюбаў нацыянальных меншасьцяў шляхам іх разьбіцьця. Гэткім спосабам хочуць здабыць сабе падатных саюзьнікаў ня маючых уласных сілаў".

Як бачым гэтая ацэнка ўкраінскай газэты зусім згаджаецца з тымі думкамі, якія выказвалі мы на старонках нашай прэсы.

З УСЯЕ БЕЛАРУСІ.

ЗАХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

ХРОНІКА.

Нячуваная крыўда. У ноч з 11 на 12 кастрычніка г. г. зладзеі скралі тэатральную заслону з Беларускае Драматычнае Майстроўні, якая зьмяшчаецца ў залі Віленскае Беларускае Гімназіі (Вострабрамская, № 9).

Скрадзеная заслона была набыта стараньнямі закладчыкаў і працаўнікоў Майстроўні: грам. М. Красінскім, Л. Родзевічам, А. Міхалевічам і І. Савіцкім у лістападзе 1922 г. у вядомым магазыне п. Гордона (Нямецкая вул.), які, даведываўшыся аб мэце, з якой куплялася матэрыя, зрабіў значную адступку.

Было паложана шмат энэргіі, пакуль сабралі грошы на заслону і наагул на рэмонт сцэны, але кожны беларус ведаў, якую карысьць мае свой тэатр і ахвотна складаў ахвяры.

Адчувалася усімі асаблівая радасьць, калі ўрэшце заслону прымацавалі на мейсца.

Зробленая з карычневага вэльвэту, выглядала яна дужа стыльна і па сваей вялі-

---

хнімі планкамі ў мейсца) пакідаецца адчыненая толькі адна ніжэйшая лётка на ўсю даўжыню, каб сьвежае паветра магло вольна ўваходзіць у сярэдзіну вульля. У вульлях з глухімі рамкамі (якія верхнімі планкамі сходзяцца) трэба пакідаць адторкненымі абедзьве лёткі. Каб у вулей не даходзіла сьвятло і не падманавала пчол на двор, а таксама каб праз лёткі ў вульлей ня дзьмуў вецер і не залятаў сьнег, на зіму лёткі трэба засланяць: перад лёткай стаўляецца нахіліўшыся дошчачка, альбо стаўляецца сноп кулявой саломы. У сярэдзіне вульля паверх рамак кладзецца падушка, а ўсё пустое мейсца паміж сьценамі вульля і застаўной дошчачкай трэба забіць саломай, альбо заставіць таксама падушку. Пустое мейсца пад рамкамі нічым не запіхаецца. Падушка робіцца з дошкі паводле шырыні вульля; дошка абіваецца з аднаго ці нават абодвых бакоў палатном, а паміж палатна і дошкі запіхаецца мох, пакуля, мякіна ці што іншае. У вульлях з глухімі рамкамі, як напрыклад у вульлі Лявіцкага, каб лепей зьменівалася ў вульлі паветра і ня зьбіралася вільгаць, трэба папракручываць сьвярдзёлчыкам дзіркі альбо пасярод гнязда на паўнальца разсунуць адну ад другой рамкі. Зразумела, што рамкі разсуваюцца не цяпер, а складаючы гняздо на зіму.

Дагляд за пчоламі зімой. Дагляд за пчоламі, зімуючымі на мейсцы, невялікі. Трэба пільнаваць, каб лёткі не задуваў сьнег, а таксама, каб у лётках ня зьбіралася многа мёртвых пчол, якія могуць заторнуць лётку, і не замярзала выхадзячая з вульля пара, ад чаго таксама можа быць перашкода абмену паветра ў вульлі, дзеля гэтага трэба прачышчаць лётку палачкай або драцінай. У працягу зімы трэба раз альбо два паслухаць пчол. Пад канец зімы пчол трэба слухаць ужо часьцей, дзеля таго, што цяпер у пчол ужо можа быць чэр і цяпер пчолы надта хутка спажываюць свой запас мёду.

Выслухаваньня пчол робіцца гэтак. Падыйшоўшы да вульля, прыкладаюць вуха да лёткі і слухаюць што чуваць. Часта сперша бывае нічога ня чутно, але прыслухаўшыся далей, можна учуць той ці іншы гук пчол. Калі ніякага гуку ў вульлі доўга чуваць ня будзе, трэба стукнуць пальцам аб сьцяну вульля. Калі на першы стук пчолы не адзавуцца, трэба стукнуць йшчэ раз, другі крапчэй і калі цяпер у вульлі будзе ціха—знача пчолы зьгінулі. Калі будзе чуваць роўны спакойны і досыць ціхі гук пчол, дык гэта знача, што сям'я спраўная. Калі стукнуць па вульлю, дык гэтая сям'я адразу навышыць гук, але зараз сьціхаецць і пачынае гудзець ізноў роўна і спакойна. Гук няроўны, слабы, падобны да шасту сухога лісьця, гук, у якім чуваць трывогу, слабасьць, кажа аб тым, што пчолы галадаюць і што ў іх няма мёду. Гэткіх пчол трэба ўнясьці ў цёплую будыніну і падкарміць, і калі пчолы ў войдуць у сілу, трэба ім даць у запас фунтаў 10 мёду, альбо густой цукровай сыты і ізноў можна вынясьці на двор. Сумны агульны гук, сярод якога чуваць галасы асобных пчолак,—сьведчыць аб тым, што пчолы страцілі матку. Пчолы, якім сьцюдзена, гудзяць падобна як пчолы галодныя, толькі ў гэткім разе чуваць гук дрыжачы: „бжж"...

Наагул трэба скаваць, што няспраўныя сем'і на стук адзываюцца ня дружна і ўстрывожыўшыся сьціхаюць надта ня скора. Па крапчыні гуку ня можна меркаваць аб вялічыні сям'і. Часта ў вялікай сям'і чуваць слабы гук дзеля таго, што клубок пчол далёка ад лёткі і наадварот: слабая сям'я падае быццам крэпкі гук дзеля таго толькі, што клубок пчол блізка ля лёткі.

Вясной, як толькі пачне сонца прыграваць, так што можна спадзявацца аблёту пчол, прыняць трэба заслонкі ад лётак, а сьнег перад вульлем, калі ён яшчэ будзе, трэба лапатай раскідаць і пасланць перад вульлем саломы, каб зваліўшыся на зямлю, пчаліна не замёрзла.

чыні і прыгожасьці магла-б прыхарошыць любую сцэну.

З глыбокім сумам перажываецца гэтая страта, бо злодзей не падумаў (а можа, наадварот, якраз добра зразумеў) што, пазбавіўшы Драматычную Майстроўню заслоны, ён нанёс цяжкі удар беларускаму тэатру ува ўсёй Заходняй Беларусі.

Вучнёўскім выдавецтвам „Рунь“ выданы і прадаюцца ў Беларускай Кнігарні (Завальная 7) паштовыя пісулькі з патрэтамі Бурбіса і Л. Гмырака.

Рэдактар зачыненай літоўскай газэты „Vilniaus Kelias“ атрымаў акт абвінавачаньня за вершы „600 ўгодкі залажэньня Вільні“.

Спыненьне абменнага гандлю з Радав. Рэспублікамі. З прычыны распачатай акцыі павялічэньня стану бесьпячэнства на Радавай граніцы, адміністрацыйныя ўлады спынілі абменны гандаль на абшары Вялейскага пав. Гандаль у іншых паветах ня спынены і разьвіваецца з кожным днём. У прыгранічных паветах ўсё больш адчыняецца экспозытураў гандлёва-прамысловых фірмаў. З боку Радавых Рэспублік пераважна йдуць шчаціна, скуры і г. д. З Польшчы — галянтэрыя, мануфактура і г. д.

За што. Пан прэзыдэнт г. Вільні Банькоўскі атрымаў камандорскі крыж ордэну Polonia Restituta. Можна запытацца: за што? Ці за тое, што падчас аж надта, на жаль, сваей доўгай гаспадаркі давёў Вільню да састаяньня нябывалага няхлюйства, занядбаньня і руіны, у якім мы яго цяпер бачым? Ці за тое, што кіраваў самым няздольным магістратам, які калі-небудзь упраўляў горадам? Ці за тое, што ня мае паняцьця аб адміністрацыі і культуры, займаючы высокае і адказнае становішча? Дапраўды, калі такі наш пан Банькоўскі прызнаецца годным спэцыяльнага і высокага адзначэньня, як узаровы (!) бурмістр, дык хіба ніхто з капітулу ордэну „Polonia Restituta“ ніколі сучаснай Вільні ня бачыў на ўласныя вочы!

Цяпер будзем паказваць нашым загранічным гасьцям яшчэ адну асаблівасьць: п. Банькоўскага з ордэнам на шыі. (Słowo).

У Вільні рыхтуюцца да спатканьня Прэзыдэнта Польскай Рэспублікі Войцехоўскага, які прыедзе ў нядзелю, 14 кастрычніка. З Вільні Прэзыдэнт мае ехаць да Сьвянцян.

Дарагоўля. Цэны на ўсе тавары ўсё павышаюцца. Моцна ўзрасьлі цэны на абутак: боты каштуюць 6—7 мільёнаў, бацінкі 2—4 мільёны і г. д. Мануфактура зноў паднялася ў цане. Таксама шмат падняліся цэны ў рэстаранах, сталоўках, кавярнях, парыкмахерскіх і г. д. Варшаўскія газэты ў Вільні прадаюцца па 12.000 марак за экзэмпляр.

Павялічэньне паштовага тарыфу. Паведамляюць, што з 15-га кастрычніка будзе павышаны паштовы тарыф на 100 проц.

Весткі з вёскі.

Двор Міроўшчына, Пацаўскае гм., Слонім. пав.

Эх, жыцьцё ты наша бязьлітаснае, дакуль будзеш зьдзекавацца над намі, нявіннымі ахвярамі жорсткага твайго бытаваньня! Бедны мой беспатольны Беларускі народ. Калі сонца праўды і табе засьвеціць. Калі настануць і для цябе лепшыя дзянёчкі. Няўжо-ж нам прыйдзецца загінуць? Не! Ніколі! Хоць кожны дзень нясе нам весткі новых гвалтаў і зьдзекаў, пагражаючых нават поўным зьнішчэньнем нашага многапакутнага народу, але ў кожнага з нас тлее іскра надзеі ў лепшую будучыну, ў лепшы лёс нашае Бацькаўшчыны. А паны, сваею працаю гэтую іскрачку раздзьмухаюць у полымя.

У вёсцы Гірычы, якая абмяжовываецца з дваром абшарніка Яна Стравінскага, 1-га кастрычніка быў гэткі жудасны выпадак. Гэта вёска, як і другія беларускія вёскі, ня мае свае пашы і сэрвітуту, а карыстаецца „панскімі аб'едкамі“, за якія плаціць сваей крывёй і потам. Сяляне гэтае вёскі, яшчэ вясною адрабілі пану сваёю працаю, чым здабылі панскую ласку і права пасьвіць скаціну па скошанай сенажаці. Але, як відаць, пану Стравінскаму не цаўпадобы, што мужыцкія каровы ходзяць па панскіх сенажацях. Так, 1-га кастрычыка, калі быў пагодны дзень, ён закацеў палюбавацца на асеньнія малюнкі нашае Бацькаўшчыны. Ходзячы каля лесу, ён убачыў, што дзеці з вёскі Гірыч пасуць тут скаціну. Страшэны гнеў раптам апанаваў чулае да злосьці сэрца гэтага пана. Разьяраны, як кат пры сваей агіднай працы, пан Стравінскі, дастаў з кішані рэвальвэр і, пагражаючы пастухам, пачаў займаць каровы. Напалоханыя дзеці, не хацелі пану дабравольна адступіць сваі пастухоўскія абавязкі і не давалі, (асабліва стараўся старэйшы з пастухоў Уладзімер Дармапоз) загнаць скаціны. Пабачыўшы, што адзін ня дасьць рады, ён пачаў па ім страляць. Калі куля зазьвінела каля самага вуха, пастух кінуў каровы і пачаў уцякаць за кусты ў балота. Але разьюшаны пан страляючы кінуўся за ім, і каб хлапец не паваліўся за першы куст, то напэўна ня жыў-бы.

Зрабіўшы сваю катаўскую работу, нацешыўшыся, пан спакойна пайшоў да хаты. Ен выпаўніў свой грамадзянскі абавязак. Пастушкі не далічылі адной кароўкі. Карова Тодара Мялейкі, вартасьцю ў 12 мільёнаў марак, была застрэлена панам. Вось тут і жыві. Проста, хоць зьбірай манаткі і ўцякай з роднай хаткі, шукаць ратунку.

Нікіфар Жальба.

Апошнія навіны.

Небывалая катастрофа.

13-га гэтага кастрычніка а 9 гадз. 30 мін. раніцаю з нявыясьненых прычынау вылящеу у паветра парахавы пограб у Варшаускай Цытадэлі. Усе будынкі на $^1/_2$ кілёмэтра навакола папсаваны. Дзесяты павільён у грузах. Вялізарныя страты у людзях. Адбываецца дабываньне з-пад грузу забітых і раненых. Стрэхі на будынках сарваны. Вокны павыбіваты. Шмат забітых і раненых.

У майстэрнях для абмундураваньня пры цытадэлі у часе узрыву было каля 1000 работнікау, якія засыпаны. На Шмулевізне шмат дамоу завалілася. У Касьцеле П. Марыі у часе набажэнства шмат паранена.

Камісар ураду змабілізавау усе самаходы, якія развозяць раненых па шпіталях.

„Тыдзень крэсовы“ крэсовых кацыкаў

„Robotnik“ у № 277 друкуе гэткія факты, якія сьведчаць аб зьверстве мясцовай адміністрацыі.

„Трудна судзіць, хто з паноў старостаў найлепш „заапекаваўся“ крэсамі ў рэклямаваным праз эндэкаў „тыдню“; у кожным выпадку с. а. старосты п. Забела ня быў апошнім у сваім Косаўскім павеце.

Повадам да асаблівай апекі над грамадзянямі паслужыў вядомы бандыцкі напад на м. Тэлеханы. Пан Забела, ня могучы злавіць бандытаў, якія пасьля нападу, як кажуць, скрыліся за бальшавіцкую граніцу, сконцэнтраваў войска, жандараў і паліцыю проціў насяленьня. Першаы марыштавалі, як падазронага вядомага ў мястэчку купца Шкляра, якому бандыты зрабавалі склеп, забралі каштоўнасьці і чуць зусім не забілі. Шкляр карыстаецца папулярнасьцю сярод мясцовай людпасьці і быў выбраны местачковым радным, але... апрача таго займаецца земляробствам і меў спор за зямлю з загадчыкам маёнткаў графа Пуслаўскага, п. Люгье.

Карацельная экспэдыпыя пачавала ў п. Люгье. Шкляра арыштавалі і білі ў працягу некулькіх дзён зьверскім спосабам, а калі аддалі справу сьледаваэцелю, а той арыштаванага звольніў, паліцыянты і жандары публічна бэсьцяць Суд, што „выпушчае бандытаў“. Але гэта быў толькі пачатак. Паліцыя і войска, якое толькі праз тыдзень зьявілася пасьля нападу, расквагаравалася па вёсках і распачалося гуляньне. Рэквізуюць яйцы, масла, курэй і іншыя прадукты ў сялян. На права і налева ловяць сялян, бяручы іх на „на пыткі“.

Рэй водзяць агенты сыскное паліцыі. Так напр., агент К. ідзе на вёску і прыкідываючыся дэзэртырам, намяўляе сялян да ўтварэньня банды, каб нападаць на абшарнікаў і паліцыю. Разагітаваныя і споеныя гарэлкай сяляне, называюць людзей, якія-б „можа й пайшлі-б“. На ўсіх тых, якія „можа й пайшлі-б“, прыходзіць паліцыя, арыштоўвае паказаных, яго братоў, суседзяў, а ня маючы ніякіх улікаў, часта, як гэта было напр. з братамі Артніховымі, зьбіўшы на пастарунку, выкідаюць на вуліцу.

Вось якія „крэсовыя тыдні“ перажывае людпасьць на „крэсах“.

УСХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

З Менску.

Транспарт гатоў к хлебнай кампаніі. Менскае адзяленьне Заходніх чыгунак зусім гатова к надыходзячай хлебнай кампаніі.

Цяпер у аддзяленьні ёсьць досыць вагонаў для хлеба як для загранічных, гэтак і для прамых зносін (у парты).

Апрача таго, аддзяленьне забясьпечана хлебнымі шчытамі, плёмбамі і інш. прыладамі, патрэбнымі для перавозкі хлеба.

Наагул, аддзяленьне мае надзею давесьці працу па адпраўцы хлеба без затрыманьня да 1 студзеня 1924 г.

Гэтымі днямі чугункай атрыман першы загад на 90 вагонаў для адпраўкі хлеба ў Петраград.

„Каапэратар“

(В. Жывунь, Ляскавіцкай в., Бабруйскага п.).

Далёка ў глухіх лясох і балотах ёсьць вёска Жывунь. У гэтай вёсцы быў арганізован каапэратыў. Гэта вельмі было-б добра для сялян, каб там быў добры кіраўнік. Але, вядома, як у цемнай вёсцы не знашлося гэткага, а знайшоўся кулак Рыгор Забродзкі, дык яго і прышлося выбраць у каапэратары. З гэтага каапэратыву Забродзкі зрабіў сваю ўласную краму і цяпер, як заможны кулак, жыве ды абдзірае сялян нашай вёскі. Дзякуючы гэтаму, напхаў кішэню грошамі.

Цяпер ужо ён пралез і ў сельсавет сэкратаром, дзе гэтак сама павёў сваё дзеяньне між сялян. Пачаўся надзел зямлі, а Забродзкі ўжо там галоўным распарадчыкам.

Зазваўшы сваіх кумоў ды сватоў, ён панадзяляў іх зямлёй, а сабе, апрача першага свайго хутара, узяў яшчэ другі. А калі каму трэба было з бяднейшых дастаць зямлі, дык трэба было несьці 20 руб. золата. Такім чынам, Забродзкаму ўжо карысьць ідзе з другога боку.

Дык вось як добра жывецца нашаму каапэратару-сэкрэтару

П. Халаёмаў.

Шкляная прамысловасьць на Беларусі.

Прамысловая сэкцыя Дзяржаўнага пляну цяпер аддае шмат часу пытаньню аб становішчы шклянай прамысловасьці на Беларусі.

Гэтаму пытаньню было ахвярована апошняе паседжаньне сэкцыі.

Разгледзіўшы гістарычнае разьвіцьцё шкляной прамысловасьці ў нашым краі, сэкцыя прышла да шэрагу цікавых вывадаў.

Сэкцыя лічыць, што гэтая прамысловасьць па свайму характару апіраецца, галоўным чынам, на апал, які ў гэтай справе іграе большую ролю, як пясок.

З прычыны таго, што лясы Беларусі зьнішчаны, шкляная прамысловасьць пры далейшым яе разьвіцьці павінна апірацца на тарфяны апал.

Прымаючы ўсё гэта пад ўвагу, сэкцыя лічыць, што на Беларусі ня могуць быць пабудаваны вялікія заводы па вырабу шкла.

Шкляная прамысловасьць у нашым краі павінна мець шмат невялічкіх заводаў, якія лягчэй будзе задаволіць патрэбным для іх апалам.

Г.

Усячына.

Добры прыклад.

„Słowo“ друкуе гэткую вестку:

Вядомы сваімі рызыкоўнымі нападамі атаман Муха пераслаў да скарбовай установы ў адным з крэсавых гарадоў поўнасьцю падатак ад даходу, які атрымаў Муха ад сваіх разбояў, разам з дакладным выказам колькасьці разбояў, а таксама даты і месца, дзе яны адбыліся. Урэшце Муха дадаў, што за апошнія напады, які прыпісваюцца яму, ён падатку не перасылае, бо ён гэтых нападаў не рабіў, хоць усе і прыпісваюць яму.

Добры прыклад для абшарнікаў і капіталістаў, якія ўсімі спосабамі стараюцца ўхіліцца ад выплаты падаткаў.

Рэдактар-Выдавец **Я. Лагіновіч.**

Друкарня **Левін і Сын**, Вільня, Нямецкая 22.